

April 2016

K.v.K. Leiden 40446002
IBAN: NL56 RABO 0388 1106 94

Betreft: Informatie gebruik neonicotinoïden op bloembollen

Eerder heeft Anthos een verklaring afgegeven omtrent de aanpak van de residuproblematiek, zie bijlage. Vanwege specifieke vragen vanuit de markt over het gebruik van neonicotinoïden bij de teelt van bloembollen in relatie tot de gezondheid van bijen, hierbij een aanvulling.

Samenvatting

In Nederland zijn in de teelt van bloembollen vijf gewasbeschermingsmiddelen uit de groep neonicotinoïden toegelaten. Aan de toepassing van de middelen zijn restricties verbonden, zodat er geen risico is voor bijen en hommels.

Uit onderzoek van Wageningen UR, dat in opdracht van Anthos uitgevoerd is, blijkt dat residuen van neonicotinoïden niet, of slechts in zeer lage niet schadelijke gehalten op bloembollen voorkomen.

Gebruik neonicotinoïden in de teelt van bloembollen

In de teelt van bloembollen hebben de volgende vijf gewasbeschermingsmiddelen die onder de groep neonicotinoïden vallen in Nederland een wettelijke toelating¹ (tussen haakjes de werkzame stof):

- WOPRO Imidacloprid 70 WG (imidacloprid)
- Admire (imidacloprid)
- Kohinor 700 WG (imidacloprid)
- Calypso (thiacloprid)
- Gazelle (acetamiprid)

Deze middelen zijn mogelijk gebruikt in de teelt of in een dompelbehandeling van bloembollen. Calypso en Gazelle mogen uitsluitend gespoten worden op het gewas en middelen op basis van imidacloprid kunnen worden toegepast via een dompelbehandeling van bloembollen. Admire wordt momenteel vrijwel niet meer gebruikt. De gebruiksvoorschriften voor middelen op basis van imidacloprid zijn zodanig beperkt dat alleen toepassingen zijn toegelaten waarbij er geen risico's zijn voor bijen en hommels (bijv. geen gebruik op bloeiend gewas). Middelen op basis van thiacloprid (Calypso) en acetamiprid (Gazelle) zijn bij de toegelaten dosering veilig voor hommels en bijen en kennen derhalve geen beperkingen ten aanzien van toepassingen tijdens de bloei.

Residuen van neonicotinoïden op bloembollen

Anthos heeft in 2015 aan wetenschappelijk onderzoeksinstituut Wageningen UR opdracht gegeven om onderzoek aan residuen in bloembollen te doen.

¹ Het College van Toelating van Gewasbeschermingsmiddelen (Ctgb) geeft toelatingen af voor gewasbeschermingsmiddelen op nationaal niveau, nadat de Europese toelatingsautoriteit EFSA deze heeft toegelaten op Europees niveau. Uitgangspunt is dat gewasbeschermingsmiddelen die in Nederland zijn toegelaten veilig zijn voor mens, dier en milieu. De Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) controleert of gewasbeschermingsmiddelen volgens de regels toegepast worden. NVWA en Ctgb zijn overheidsinstanties.

De onderzoekers hebben in totaal 107 partijen van tulp (35), narcis (20), crocus (11), Muscari (9), lelie (12), gladiool (10) en dahlia (10) onderzocht op het moment dat de partij klaar was om te leveren. Bij 8 van de partijen (7 procent van het totaal) zijn residuen van neonicotinoïden aangetroffen. In alle gevallen betrof het imidacloprid in lage gehalten². In tulp, narcis, Muscari en dahlia zijn helemaal geen neonicotinoïden aangetroffen.

Tot slot melden we dat in Nederland hard wordt gewerkt om het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, waaronder neonicotinoïden, terug te dringen. Ook wordt onderzoek gedaan naar milieuvriendelijke alternatieven voor gewasbeschermingsmiddelen of -methoden.

Indien gewenst zijn wij gaarne bereid dit schrijven inhoudelijk verder toe te lichten.

ANTHOS

Mr. H. Westerhof
Voorzitter

---

² Twee partijen van crocus (gemiddeld residu 0,03 mg/kg), drie partijen van lelie (gemiddeld residu 2 mg/kg) en drie van gladiool (gemiddeld residu 0,07 mg/kg)

Betreft: Eisen residuen op bloembollen en boomkwekerijproducten

Anthos is de organisatie die de belangen behartigt van de handelsbedrijven in de bloembollen- en boomkwekerijsector in Nederland. Wij onderhouden daarvoor een breed netwerk waarin wij namens voornoemde handelsbedrijven optreden in de richting van o.a. overheden en publiek- en privaatrechtelijke organisaties in binnen- en buitenland. Een aantal bij ons aangesloten bedrijven heeft ons om assistentie gevraagd bij het vinden van een oplossing voor de discussie inzake het gebruik van neonicotinoïden bij de teelt van bloembollen en boomkwekerijproducten in relatie tot de gezondheid van bijen. In deze brief zetten we onze visie daarop uiteen, alsmede onze inspanningen om aan de wensen van afnemers tegemoet te komen.

Toelating gewasbeschermingsmiddelen in Nederland

Gewasbeschermingsmiddelen, waaronder neonicotinoïden, worden in Nederland pas toegelaten als ze veilig zijn voor 'mens, dier en milieu'. Hierbij wordt ook gekeken naar de risico's voor de gezondheid van bijen. Eerst vindt op Europees niveau een uitvoerige beoordeling van de werkzame stoffen plaats. Vervolgens worden de afzonderlijke gewasbeschermingsmiddelen waarin deze stoffen zitten op nationaal niveau beoordeeld door het College van Toelating van Gewasbeschermingsmiddelen (Ctgb). De Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) controleert op het juiste gebruik van middelen door ondernemers. Nederland kent in vergelijking met andere landen de meest strenge toelatingsprocedure van middelen voor sierteeltproducten in Europa.

Toelating neonicotinoïden in relatie tot gezondheid bijen

De discussie over de schadelijkheid van sommige gewasbeschermingsmiddelen voor bijen wordt op Europees niveau en op nationaal niveau intensief gevoerd. Onderzoek is nog volop gaande en regelmatig komt nieuwe wetenschappelijke informatie beschikbaar over de relatie tussen neonicotinoïden en de gezondheid van bijen. In afwachting van nadere studies heeft de Europese Commissie besloten een aantal toepassingen van insecticiden op gewassen die voor bijen aantrekkelijk zijn tijdelijk op te schorten. Daarnaast is eind 2013 in Nederland op initiatief van Staatssecretaris Dijkema het Actieprogramma Bijengezondheid gestart, in het kader waarvan een meerjarig monitoring en surveillanceprogramma naar bijengezondheid wordt uitgevoerd. In 2015 zal het Ctgb in samenwerking met alle lidstaten in een zogenaamde review de risico's van alle neonicotinoïden voor de gezondheid van bijen wederom bekijken. Extra ingrepen in het middelenpakket acht de Nederlandse regering op dit moment niet nodig, juridisch niet gerechtvaardigd en deze zouden bovendien tot grote consequenties voor de teelt van een groot aantal sierteeltproducten leiden.

Residuonderzoek Greenpeace

Dat de Non-Governmental Organizations (NGO's) dit resultaat onvoldoende vinden, is ons bekend. Zij zetten daarom hun acties op andere wijze, zoals via marktpartijen, voort. Greenpeace heeft in 2014 in Nederland en enkele andere Europese landen monsters van een breed assortiment bloembollen (op pot en voor droogverkoop) en tuinplanten laten onderzoeken op de aanwezigheid van residuen van gewasbeschermingsmiddelen. De resultaten zijn gepubliceerd in een tweetal rapporten, die in verschillende landen veel media-aandacht hebben gekregen. Met deze publicaties is het imago van onze sectoren en van de producten die wij produceren en verhandelen ten onrechte geschaad, hetgeen wij ten zeerste betreuren.

Analyse Wageningen UR

Bij enkele gewassen zijn residuen van middelen aangetroffen, waarvan het gebruik in de betreffende gewassen in Nederland verboden is. We hebben de onafhankelijke onderzoeksinstituut Praktijkonderzoek Plant en Omgeving (PPO) van Wageningen UR opdracht gegeven de herkomst van de gevonden residuen te analyseren. Het overgrote deel van de aangetroffen residuen valt binnen de te verwachten residunormen op basis van de toegelaten toepassingen in Nederland. Bij andere residuen geeft PPO aan dat kruisbesmetting als gevolg van gebruik in andere gewassen aannemelijk is of dat het importmateriaal betreft uit andere EU-landen waar het betreffende middel wel een toelating heeft.

Een klein aantal residuen was niet verklaarbaar. Anthos veroordeelt met klem het gebruik van middelen die geen toelating hebben in een gewas.

Duurzaamheid

Nederlandse bloembollen en boomkwekerijproducten staan aan de top op wereldniveau, niet alleen wat betreft volume en diversiteit, maar ook wat betreft kwaliteit en duurzaamheid. Geïntegreerde gewasbescherming is in Nederland als een van de eerste landen gangbare praktijk geworden. Op het gebied van de reductie van gebruik, emissie en milieueffecten van gewasbeschermingsmiddelen zijn grote stappen gezet, mede onder invloed van diverse beleidsprogramma's van de Nederlandse overheid. Op het gebied van gewasbeschermingsmiddelen zijn continu ontwikkelingen gaande. De industrie richt zich steeds meer op gewasbeschermingsmiddelen van natuurlijke oorsprong, ook wel groene gewasbeschermingsmiddelen genoemd.

Het beschermen van gewassen tegen ziekten en plagen is noodzakelijk om tot een kwalitatief goed eindproduct te kunnen komen. Alle inspanningen zijn erop gericht om dit te doen langs de lijnen van schone start (gezond uitgangsmateriaal), preventie, een biologische aanpak en slechts indien noodzakelijk een correctie met chemische middelen. Dat vaak sprake is van meerdere residuen op het eindproduct valt te verklaren uit het feit dat verschillende ziekten en plagen met verschillende middelen moeten worden bestreden én uit de noodzaak van resistentie management op grond waarvan middelen uit verschillende chemische groepen worden ingezet.

Residu Indicator

Om de koppositie te behouden, streven we ernaar producten te verhandelen die van onbesproken kwaliteit zijn. Anthos is daarom intensief in contact met alle partijen in de keten en wij laten ons daarbij door kennisinstellingen, waaronder Wageningen UR, ondersteunen. In tegenstelling tot voedingsgewassen, bestaan er voor siergewassen geen normen voor maximale gehalten aan residu die op de producten aanwezig mogen zijn. Mede daarom onderzoeken wij met Wageningen UR de mogelijkheid om een zogenaamde Residu Indicator te ontwikkelen. Daarin komen per gewasgroep de werkzame stoffen met de maximale residugehaltes bij normaal gebruik te staan. De Residu Indicator moet als hulpmiddel gaan dienen voor de retail en geeft antwoord op de vraag welke normen op de producten acceptabel zijn en geen consequenties voor de gezondheid van bijen hebben.

Tot slot willen we stellen dat ook wij – net als de retail - ambities hebben op het gebied van duurzaamheid. Alle inspanningen op het gebied van geïntegreerde gewasbescherming en vermindering van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen zullen zonder twijfel leiden tot reductie van het residu op het eindproduct. Samen met het bedrijfsleven in de bloembollen- en boomkwekerijsector zetten wij dan ook alles op alles om tot die gewenste reductie te komen. Van ons wordt echter het onmogelijke geëist wanneer voor tal van residuen een keiharde nultolerantie door retailers wordt voorgeschreven.

Daarvoor vragen wij uw begrip, ook gelet op alle inspanningen die wij ons getroosten. Afsluitend, willen wij nog eens beklemtonen dat gelet op het stringente toelatingsbeleid en de door de NVWA uitgevoerde controles, de risico's van gewasbeschermingsmiddelen, waaronder neonicotinoïden, op de bijensterfte tot een minimum beperkt zijn. Met de te ontwikkelen Residu Indicator hopen wij u daarin ook meer transparantie te bieden.

Wij hopen dat u met deze informatie uw vertrouwen in de bloembollen- en boomkwekerijsector blijft behouden en indien gewenst zijn wij gaarne bereid dit schrijven inhoudelijk verder toe te lichten.

ANTHOS

Mr. H. Westerhof
Voorzitter